

FOLKLORNO ŽIVLJENJE MED SLOVENCMI NA ŠVEDSKEM

Zvone Podvinski

COBISS 1.04

UVODNE MISLI

Naj se na začetku ustavimo ob besedi folklor in njenih izpeljankah. Pod geslom *folklor* v SSKJ piše takole: 1. *ljudska duhovna kultura*: snov za literarna dela črpa iz folklore; glasbena, obredna folklor; slovenska folklor; gojenje folklore; zanimanje za domačo folkloro / iron. zmerjata se z izbrano, sočno folkloro s psovki, vzdevki 2. redko folkloristika. Pod geslom *folkloristika* najdemo to razlago: veda o folklori; skrbeti za razvoj folkloristike. Poleg tega najdemo tudi geslo *folklorist*, kjer piše takole: 1. *strokovnjak za folkloro*: glasbeni folklorist; kongres folkloristov 2. pog. *član folklorne skupine*: nastopili so glasbeni ansambli in folkloristi. Tudi geslo *folklor* ima zanimivo razlago in pomen: nanašajoč se na folkloro: folklorni elementi v umetniškem delu; folklorni motiv; zbranega je veliko folklornega gradiva / folklorni plesi; folklorna umetnost, ljudska / folklorna prireditve / nastop folklorne skupine skupine, ki goji folkloro, zlasti plesno in glasbeno; *folklor* prisil: folklorno nadahnjeno baletno delo (glej SSKJ, str. 220).

Ne vem, če sem opravičil zaupanje, saj bi za tako delo morali imeti strokovnjaka s tega področja. Človek bi za dobro opravljeno delo potreboval veliko več časa, kot ga imam sam, ki sem edini slovenski duhovnik na Švedskem. Na leto moram namreč prevoziti z avtomobilom približno 60.000 kilometrov, kar pomeni, da presedim samo v avtomobilu dober mesec dni. Toda prav ta potovanja vsako nedeljo ali vikend med naše rojake, ki živijo med Göteborgom in Stockholmom in južno od teh dveh mest (to je območje 5 Slovenij) mi dajejo možnost stalnega stika in povezanosti kakor tudi zaupanja ljudi.

Prvi naši rojaki, v manjšem številu, so prišli na Švedsko kmalu po II. svetovni vojni (leta 1950). Glavnina t. i. ekonomske emigracije se je priselila med letoma 1960 in 1970. Švedska je takrat potrebovala delovno silo, zato je tudi Slovence sprejela z odprtimi rokami. Delo in skrb za vsakdanji kruh sta naše ljudi tako zaposlila, da se ni bilo mogoče takoj organizirati in povezati v društva. Toda kmalu potem, ko so se naši ljudje znašli v novem prostoru, na novih delovnih mestih, ko so se že srečevali pri slovenski sveti maši, so se začeli organizirati v tem ali onem kraju. Običajno so se na začetku zbirali v župnijskih prostorih, kjer so organizirali prve »slovenske veselice« oziroma družabne večere.

Prvo slovensko društvo na Švedskem je bilo ustanovljeno že leta 1968 v Landskroni. Društvo so ustanovili tamkajšnji slovenski organist Avgust Budja, njegov sin

Janez in predvsem vsi, ki so bili zainteresirani za zborovsko petje. Društvo se je imenovalo Slovenski kulturni klub Triglav. Kasneje, po letu 1970, so začela nastajati druga slovenska kulturna društva, vse od Malmöja preko Göteborga tja do Stockholma. Toliko o situaciji, v kateri so se znašli naši rojaki, ki so prišli za »nekaj let« v to severnoevropsko deželo, da si zaslužijo »boljši košček kruha« in se potem vrnejo domov. Tako se je nekaj let zaradi različnih razlogov spremenilo tudi že v 40-letno in večletno bivanje na Švedskem.

Kolikor sem mogel, sem zbiral gradivo na terenu. Ponekod sem naletel na več informacij, ponekod na manj. Čas namreč teče in življenje in delo slovenskih folklornih skupin na Švedskem se vedno bolj oddaljuje od tistih lepih trenutkov, ko so bili otroci, mladina in naša prva generacija še aktivni. Prav tako so ponekod arhivi v društvih urejeni, drugod pa je težje dobiti potrebno gradivo. Toda kljub temu sem imel priložnost zbrati zanimive stvari, ki jih želim predstaviti na tem simpoziju in s tem ohraniti spomin.

Danes je na Švedskem 11 slovenskih društev, ki jih povezuje Slovenska zveza. Pred slovensko osamosvojitvijo so bila društva povezana v Jugoslovansko zvezo. Ko se je Slovenija osamosvojila, je nastala tudi *Slovenska zveza*, ki povezuje posamezna društva. Društva so bila zelo aktivna še pred osamosvojitvijo Slovenije, tudi na področju folklorne. Ko sem avgusta 1993 prišel na Švedsko, sem začel spoznavati naše rojake, ki so mi med drugim pripovedovali o kulturnem življenju in udejstvovanju v slovenskih društvih na Švedskem. Tudi to sem si »zapisal« v spomin in ko je prišla priložnost, sem odšel na teren.

Najprej sem imel priložnost bolj podrobno spoznati folklorno življenje v Halmstadu. Branko Jenko, ki je predsednik SKD Ivan Cankar, me je skupaj z društvenimi člani letos spomladi povabil v društvene prostore. Tu so mi posodili potrebni material: fotografije in različne tekste v švedskem in slovenskem jeziku. Delček tega bom predstavil.

FOLKLORNA SKUPINA HALMSTAD

Folklorna skupina v SKD Ivan Cankar v Halmstadu je bila ustanovljena leta 1978. Že v naslednjem letu se je v javnosti predstavila z belokranjskimi ljudskimi plesi v belokranjskih narodnih nošah. Ves čas delovanja jo je vodil Niko Adlešič s pomočjo žene Nade. V skupini je sodelovalo okoli 15 članov in članic, čeprav je skupina nastopala s petimi pari (včasih tudi manj), kar je bilo največkrat odvisno od moških članov v skupini. Folklorna skupina SKD Ivan Cankar je bila zelo aktivna v letih 1980 do 1994. Razen na slovenskih prireditvah po Švedski je skupina nastopala tudi na raznih švedskih prireditvah, kjer so bili zelo dobrodošli in lepo sprejeti. To društvo je tesno sodelovalo z občino Halmstad, ki mu je omogočila celo vrsto samostojnih nastopov v Halmstadu in tudi v njegovi okolici. Na nastopih je poleg folklorne skupine, ki je v tem času obvladala večino slovenskih ljudskih plesov kakor tudi splet

švedskih ljudskih plesov, sodeloval tudi Dekliški pevski zbor Samorastniki, ki je bil zelo uspešen, aktiven in tudi številčno močan. Zbor je uspešno vodila Uršula Mori.

Leta 1983 se je SKD Ivan Cankar iz Halmstada s svojim kulturnim delom predstavilo tudi v domovini. Na Ravnah na Koroškem so osvojili srca ljudi in se tako predstavili občini, s katero so gojili prijateljske stike in z njo tesno sodelovali. V Hallandspostenu je bil 21. marca 1983 objavljen članek z naslovom Srečanje dveh kultur. Članek opisuje tudi sodelovanje Slovenskega kulturnega društva s švedskim orkestrom Grannlåt v Figarohali v Halmstadu. Člani društva se spet pripravljajo na turnejo v prijateljsko mesto Ravne na Koroškem in tokrat so imeli generalko skupaj s švedskim orkestrom.

*VII. slovenski kulturni festival
Halmstadt 1981*

Za SKD Ivan Cankar je bilo izrednega pomena sodelovanje na VII. slovenskem kulturnem festivalu, ki je potekal v soboto, 2. maja 1981 v Kattegattskollanu v Halmstadu in ga je obiskalo več kot 700 ljudi. Med vsemi zbranimi je bilo navzočih kar nekaj folklornih skupin, med njimi tudi domača folklorna skupina in jugoslovanska skupina deklet iz Olofströma, ki je zaplesala splet jugoslovanskih plesov. Kot zanimivost naj omenim, da so bile tudi nekatere druge nastopajoče skupine oblečene v slovensko oziroma gorenjsko narodno nošo, kot npr. Otroški pevski zbor iz Halmstada, ansambel Vikis iz Hästväde in še nekateri posamezni nastopajoči. Na festivalu je bilo kar 150 nastopajočih in je trajal dva dni. Vsa pohvala gre organizatorju, SKD Ivan Cankar, posebej tedanjemu tajniku Ivanu Feleju in Branku Jenku, ki sta si skupaj s sodelavci prizadevala za predstavitev slovenske kulture – slovenske poezije, pesmi in plesov. Na festivalu so sodelovali tudi predstavniki iz prijateljskega mesta Ravne na Koroškem in nastopili z različnimi točkami. Čez dve leti je za velikonočne praznike SKD Ivan Cankar vrnilo prijateljski obisk z lepim poslanstvom slovenske pesmi in plesa, ki sta jih Ravenčanom pričarala prva in druga generacija Slovencev iz Halmstada. V časopisu Hallandsposten, s sobote, 30. aprila 1983 je pod sliko slovenske folklorne skupine iz Halmstada o nastopu v Sloveniji tak podnapis: »Komaj par let je, kar so začeli plesati v SKD Ivan Cankar. Sedaj že tako obvladajo stvari, da se lahko pokažejo (nastopajo) v Sloveniji.« Novinar je opazil tudi nekoliko živčnosti med moš-

kimi plesalci. Toda zapisal je tudi ohrabrujoče besede: »Meseci intenzivnih vaj bodo pokazali, kaj plesalci folklorne iz Halmstada zmorejo.«

Pred obiskom v domovini so imeli v Halmstadu srečanje z naslovom Srečanje dveh kultur, ki sta ju prikazali slovenska in švedska skupina, o čemer je poročal Hallandsposten 21. marca 1983. Zanimive so besede, ki jih je na začetku izrekel voditelj srečanja Ivan Zbašnik: »Zelo pomembno je dajati, kakor tudi zajemati iz raznih kultur, da bomo tako uspeli gojiti in nadaljevati to neuničljivo človeško dediščino za prihodnje rodove: pesem, ples in narodna glasbo.« Poročilo o sodelovanju dveh skupin, slovenske in švedske, spregovori tudi o plesu: »Folklorna skupina je zaplesala več slovenskih narodnih plesov. Nekateri so bili prav živahni in človek bi najraje zaplesal z njimi. Švedsko-slovenska pobratimija je nastala, ko je švedski orkester Grannlåt spremljal plesalce slovenske folklorne skupine iz SKD Ivan Cankar iz Halmstada s slovenskimi vižami, ki so jih poslušalci imeli za švedske ... Ko smo slišali nekatere pesmi in melodije naše nove domovine, smo si zaželeli, da bi jih tudi sami izvajali in da bi sami zaplesali ob veselih ritmičnih melodij, je dejal Janez Zbašnik. Tako smo se naučili šotiš, pariško polko in druge ter jih uvrstili v svoj program. Grannlåt je imel priliko zapeti in zaigrati tudi nekaj pravih švedskih melodij«. Švedski novinar, pisec članka, je opazil tudi najstarejšo gospo v skupini, pesnico Marijo Hriberšek, ki je bila oblečena v slovensko narodno nošo in je z doživetim občutkom deklamirala eno lastnih pesmi o zatiranju in nasilju v svetu: v Libanonu, Kurdistanu, Afganistanu, Salvadorju in drugje. »Skupina Slovencev iz Halmstada želi pokazati, da je kultura dediščina vsega človeštva«, je med drugim poudaril slovenski napovedovalec Srečanja dveh kultur.

SLOVENC IZ HALMSTADA ZA VELIKONOČNE PRAZNIKE NA OBISKU NA RAVNAH NA KOROŠKEM V SLOVENIJI

Švedski novinar Lars Wieslander je v Hallandspostenu v soboto, 30. aprila 1983 poročal o zelo uspešnem obisku Slovencev iz Halmstada na Ravnah na Koroškem ob veliki noči. Naslov članka je bil »Halandski Slovenci na turneji: Glasba postavlja mostove«. Članek spregovori o Slovencih, ki živijo v Halmstadu in okolici, kjer naj bi jih bilo približno 200. Približno polovica jih je včlanjenih v tamkajšnje SKD Ivan Cankar. Naloga društva je predvsem obdržati slovensko narodno identiteto. Društvo pripravlja razna srečanja, prireja zabave, igre in tekmovanja in na tak način skuša obdržati ljudi aktivne. Mladini želijo zapustiti nekaj slovenskega, čeprav mladi hodi-jo oblečeni v džins, pijejo kokakolo, poslušajo Davida Bowieja, govorijo švedsko-angleški sleng... Odpreti lokal ni nobena umetnost, organizirati zabavo tudi ne. Toda društvo Ivan Cankar hoče več, zato ima v svojih vrstah folklorno skupino in deklški pevski zbor Samorastniki. Obe skupini pridno vadita z željo, da bi postavili most med slovensko in švedsko kulturo.

Novinar, ki je sledil Slovincem iz Halmstada na poti v domovino Slovenijo, je

zapisal, da so bili Slovenci iz Halmstada na meji prisrčno sprejeti, tudi od predstavnikov kulturne organizacije mesta Ravne na Koroškem. Prireditev na Ravnah je bila slavnostna. Slovenski novinar T. Ivič (verjetno v Večeru) v torek, 5. aprila 1983, zapiše tudi tole: »Ves spored je bil domiselno zasnovan, tako da je prikazal težko slovo od domovine in prihod na Švedsko, kjer delavci – čeprav precej dobro vključeni v takajšnje družbeno življenje – v srcih nenehno nosijo domovino in ohranjajo spomin nanjo.« »Slovenci iz Halmstada so vse skušali izraziti v obliki slovenskih plesov in pesmi«, tako dopolni zgornjo misel švedski novinar v Hallandspostenu. »Sekcije SKD Ivan Cankar (recitacijska, folklorna in pevska) so pripravile dva nastopa – za učence osnovne šole Prežihovega Voranca Ravne..., zvečer pa so svojo dejavnost predstavili širšemu krogu občanov, ki so dodobra napolnili dvorano Titovega doma. Rojaki iz Švedske so se zelo potrudili, veliko mislijo na domovino in poskušajo njeno kulturno izročilo razširiti tudi na daljnem Švedskem. Razveseljivo je, da velik del njihovega sporeda nosijo prav mladi, npr. dekliški pevski zbor«, tako T. Ivič v Večeru.

Novinar v Hallandspostenu nadaljuje članek z naslednjimi mislimi: Da je folklorna skupina tako dobra in uspešna je vredno omeniti tudi to, da so Slovenci na Švedskem v marsičem dobili profesionalno pomoč iz Slovenije, tudi kar se npr. tiče ohranjanja tradicij slovenske folklorne. Eden od zaslužnih za uspehe je vsekakor Niko Adlešič iz Oskarströna, ki je postal vodja folklorne skupine iz Halmstada. Začetek dela na področju folklorne sega v januar 1981. Iz Slovenije so dobili pomoč, saj jih je tri leta zaporedoma obiskal Mirko Ramovš, profesor etnologije, ki je zbranim rojakom, zainteresiranim za folkloro, predaval v Husquarni blizu Jönköpinga, v Olofströmu (podatek sem dobil pri Zinki Gselman iz Nybra, ki je bila udeleženka tečaja v Olofströmu v dneh od 14. do 16. novembra 1980) in v Göteborgu. Iz Halmstada sta bila na tečaju prisotna Niko Adlešič in Ivan Zbašnik, ki sta se pridno učila in nato začela učiti še druge vsega, kar sta sama zvedela o folklori. Vodja folklorne skupine v Halmstadu Niko Adlešič pripoveduje, da je odraščal v Sloveniji in ga takrat folklor ni zanimala. Toda sedaj, pripoveduje Niko v začetku leta 1981, vsak konec tedna vadimo najmanj tri ure, pred večjim nastopom pa vadimo tudi dvakrat na teden. Prvič je folklorna skupina nastopila na spomladanskem festivalu maja 1981. Takrat je bilo v skupini sedem žensk in pet moških.

»Domovina, radi te imamo,« je zapisal Ivan Cankar in tak je bil naslov srečanja na Ravnah na Koroškem. »Pomislite, kakšna sreča za tistega, ki ima dve domovini,« razmišlja pisec članka v Hallandspostenu.

Zadnja leta so kulturne dejavnosti društva močno opešale, saj postajajo ljudje vedno starejši in vedno manj prisostvujejo društvenemu življenju. Tako v Halmstadu slovenska folklorna skupina že kar nekaj let ne obstaja več. Delo in poslanstvo SKD Ivan Cankar in folklorne skupine, ki je delovala v okviru društva, je pomagalo graditi mostove med Slovenijo in Švedsko, istočasno je že veliko let prej pripravljalo pot slovenski samostojnosti, čeprav je Švedska potrebovala kar nekaj časa, da je Sloveniji priznala pravico do samostojnosti in lastne državnosti (op. pisca ZP).

OTROŠKA FOLKLORNA SKUPINA NYBRO

Zbiranje podatkov o folklornem življenju med našimi rojaki me je vodilo daleč na vzhod Švedske, kjer sem blizu Växjöja v kraju Rottne srečal našo rojakinjo Zinko Gselman, poročeno Karlsson. Letos spomladi sem se na poti iz Nybra proti Göteborgu ustavil tudi pri njeni družini. Ob prvem srečanju na njenem domu sem bil pristrčno sprejet, čeprav se z Zinko prej nikoli nisva videla. Ker sem ji že pred tem po telefonu pojasnil, zakaj sem na poti k njim v Rottne, je imela Zinka že pripravljeno zanimivo gradivo, lahko bi rekel cel arhiv o delu z otroško folklorno skupino iz Nybra.

V mapi je zbrano vse, kar se je dogajalo z Otroško folklorno skupino iz Nybra. Iz dokumentov razberemo, iz katerih družin prihajajo otroci in njihove letnice rojstva. Poleg tega so zanimivi tudi datumi njihovih vaj ter datumi in kraji nastopov, kakor tudi drugi zanimivi podatki, ki so mi pomagali sestaviti sliko o folklornem življenju otroške skupine v Nybru, ki je spadala v okvir delovanja Kulturnega društva Slovenija v Olofströmu.

Kdo so bili otroci in mladina na vajah in nastopih? Naštejmo jih: Zorica Zorman (roj. 1966), Tommy Zorman (roj. 1969), Boris Indof (roj. 1969), Danilo Indof (roj. 1972), Erika Indof (roj. 1976), Monika Mrzkova (roj. 1971), Franc Gselman (roj. 1970), Dragica Bukovec (roj. 1971), Nataša Bukovec (roj. 1970), Helena Bukovec (roj. 1974), Boris Kuzmič (roj. 1970), Darko Kuzmič (roj. 1967), Jasminka Trajkovska (roj. 1970) in Robert Mulec (roj. 1970). Vodja skupine je bila Zinka Gselman. Vaje so potekale takole od avgusta do konca decembra 1981, spomladi in jeseni 1982, 1983 in spomladi 1984. S 16. septembrom 1984 se podatki o vajah otroške skupine iz Nybra končajo, čeprav zasledimo njene nastope še na kasnejših slovenskih festivalih.

Poleg tega lahko iz arhivskega gradiva razberemo npr. tudi to, kdaj in kje vse je otroška folklorna skupina nastopala in kdo jim je vsaj delno povrnil stroške. Pa sledimo nastopom:

1981:

- 29/4 Jugoslovansko društvo Nybro
- 2/5 VII. Slovenski festival v Halmstadu
- 25/5 ABF Kalmar
- ?/6 Vårdhem Birkenäs
- 22/8 ABF Kalmar
- 26/9 ABF Kalmar
- 3/10 Vinska trgatav Olofström
- 26/10 ABF Kalmar
- 21/11 Jugoslovansko društvo Nybro¹

¹ Manjka podatek o izletu in nastopu otroške folklorne skupine v Stockholmu 1981. leta. O njihovem nastopu in izletu pričajo fotografije v albumu, ki je last Zinke Gselman. Takoj za njimi sledijo fotografije s VII. Slovenskega festivala v Halmstadu, kjer je otroška folklorna skupina tudi sodelovala.

1982

- 4/4 LO:s invandrarsfest i Nybro
22/5 Dan mladosti v Ljungbyju
29/5 Srečanje slovenskih katolikov (za binkošti) v Vadsteni
16/10 Vinska trgatev v Olofströmu
19/11 Internationella dagen i Nybro

1983²

- 14/5 Slovenski festival v Göteborgu
29/5 Olofströms Mässan
5/6 Nybro Hem och Skolföreningen (Dom za ostarele in Šolska zveza)
24/9 Invigning av Gymnasiet i Olofström (Odprtje gimnazije)
3/12 29. november – Jugoslovansko društvo Kalmar

1984

- 27/1 Brandstationen (Gasilci) Emmaboda
17/2 Hem och Skolförening Emmaboda
19/2 Jugoslovansko društvo Kallinge
26/5 Dan mladosti Ronneby
16/6 Hem och Skola Nybro
6/10 Olofström (10 let) Olofström

Med podatki o povrnitvi potnih stroškov pa najdemo še zanimivost, ki pove, katere družine so skrbele za dodatni prevoz, ko je bilo potrebno folklorno skupino peljati kam na nastop. To so družine: Gselman, Bukovec, Indof, Trajkovski, Kuzmič, ponovno Gselman in Bukovec in nazadnje tudi družina Zorman.

V arhivskem gradivu folklorne skupine zasledimo tudi opise plesov (začetni položaj, drža plesalcev, variante) Zinke Gselman, npr. za ples Kruške, jabuke, slive. Nekateri opisi plesov imajo tudi skice, iz katerih je mogoče razbrati, kako plesalke in plesalci začnejo plesati in kako se med plesom ravnaajo, kot npr. za ples Koutre šivat, ki ima kar štiri variante. Eden izmed udeležencev tečaja v Olofströmu od 14. do 16. novembra 1980 je bil tudi Šved Lasse. Shranjene so kopije njegovega teksta o slovenskih plesih. Tečaj je takrat vodil prof. Mirko Ramovš iz Ljubljane.

Voditeljica skupine si je skrbno zapisala, kateri plesi so gorenjski, kateri belokranjski. Tudi plesi iz Prekmurja so prav tako skrbno opisani. Iz tega smemo sklepati, da so bili ti plesi predstavah in praznovanjih tudi izvajani. Arhivsko gradivo vsebuje tudi dve skici narodne noše za fante in dekleta z natančnimi merami. Najstarejši fant otroške folklorne skupine je imel 16 let, najmlajši pa 11. Pri dekletih pa je razpon let med najmlajšo in najstarejšo večji, saj je najmlajše dekle staro komaj 7 let, najstarejše pa je imelo že 17 let.

Za folklorno skupino so bili potrebni tudi drugi pripomočki, kot npr. magnetofon, ki bo na vajah in nastopih posredoval s potrebno glasbo. Zanj in za glasbo je

² Za to leto manjka podatek o nastopu folklorne skupine v Medvodah v Sloveniji, verjetno koncem aprila, o čemer pričajo fotografije v omenjenemu albumu.

poskrbel Ciril Stopar, predsednik KD Slovenija iz Olofströma. Sem spada skupina Slovencev, ki živi v Nybru in okolici. Dogovarjal se je za narodne noše in potrebne magnetofonske trakove pri Maroltovi plesni skupini v Ljubljani, kar je mogoče razbrati iz pisma, ki ga je iz Ronnebyja 24. 11. 1982 pisal Zinki Gselman. Z dopisom z dne 22. 4. 1983 iz Olofströma Zinki Gselman, predsednik KD Slovenija Ciril Stopar predaja tehnične stvari v uporabo otroški folklorni skupini v Nybru in njeni voditeljici. Med drugim je preskrbel kaseto folklornih plesov Franceta Marolta, druge kasete različnih narodnih plesov, magnetoskopski trak s posnetki plesov (Ramovš) in gramofonsko ploščo narodnih plesov plesne skupine Tine Rožanc.

Ciril Stopar voditeljico Zinko Gselman tudi nagovarja, naj si otroška folklorna skupina iz Nybra najde »eno lepo ime, kot se je npr. imenoval otroški pevski zbor Valovi iz Landskrone«. Seveda v vsem času od leta 1981 do 1987 (tako kažejo podatki, saj je skupina leta 1987 sodelovala še v Malmöju na 1. mladinskem festivalu), kar je obstajala v Nybru folklorna skupina, nikjer ni zaslediti podatka, da bi si skupina izbrala kakšno drugo ime kot »Otroška folklorna skupina Nybro«. V imenu KD Slovenija Olofström predsednik društva Ciril Stopar izroča pohvalo in zahvalo voditeljici Zinki Gselman, kjer omenja njene zasluge pri vodenju otroške folklorne skupine iz Nybra in se veseli njihovih uspehov. »Z nastopom na Slovenskem kulturnem festivalu v Halmstadu 1981 in z nastopom na srečanju slovenskih Društev iz Olofströma in Stockholma, ste dokazali, kako se obvaruje naša dediščina, ki smo jo prinesli s seboj na Švedsko.« Zahvala in pohvala je namenjena tudi vsem mladim plesalcem folklorne skupine. Želi jim, »da bi bili še naprej tako pridni in bi dosegali lepe uspehe.« Prav tako pohvali njihove starše, ker podpirajo svoje otroke in jim pomagajo.

Morda se sprašujete, zakaj je skupina tako hitro končala svoje lepo poslanstvo. V času zelo aktivnih vaj z mladimi so le-ti odrasli in odšli v srednje šole, ki pa niso bile v kraju njihovega bivanja. Voditeljica Zinka Gselman se je med drugim tudi poročila in dobila otroke, zato je skupina prenehala obstajati. Kasneje pa ni bilo več nobenih možnosti, da bi na novo začeli, saj je slovenskih družin v Nybru malo.³

FOLKLORNA SKUPINA MALMÖ

Omenjeno mesto leži na južnem Švedskem. Danes je to mesto povezano s prekrasnim mostom, ki pripelje popotnika preko Öresunda v Kopenhagen na Dansko. V Malmöju še danes živi ena večjih skupin Slovencev. Če smem kot slovenski duhovnik uporabiti podatek, potem moram reči, da se še danes zbira pri slovenski sveti maši

³ Podatke iz arhivskega gradiva in fotografije Otroške folklorne skupine iz Nybra je posredovala voditeljica skupine Zinka Gselman, danes poročena Karlsson, ki živi s svojo družino v Rottni blizu Växjöja, na vzhodu pokrajine Småland. Prav prijetno je bilo klepetati z njo v slovenskem jeziku, čeprav živi precej daleč od drugih rojakov. Zinki Gselman sem dolžan veliko zahvalo za vso pozornost in ljubezen do ohranjanja slovenske kulture, ki jo je s tako ljubeznijo gojila v srcih druge generacije slovenskih otrok in tudi dveh deklet druge narodne pripadnosti.

v tem mestu druga največja skupina naših rojakov, čeprav sta vsaj dva kraja, kjer biva več naših ljudi.

Slovenci so se začeli družiti med seboj kmalu potem, ko so prišli na Švedsko in se seveda aklimatizirali. Prva srečanja in veselice so se dogajale v župnijski dvorani (župnijska cerkev Vår Frälsare – cerkev Našega Odrešenika; o tem mi je pripovedoval Jože Ciglar in tudi drugi, ki so skupaj z njim organizirali slovenska srečanja), kjer so gojili družabnost, zadovoljevali potrebe po druženju in medsebojni povezanosti, kjer so gojili slovensko pesem, glasbo in ples. Jože je danes že pokojni, še vedno pa živi spomin nanj in na njegovo iznajdljivost ter sposobnost organiziranja slovenskih srečanj v Malmöju.

Čas se vedno bolj oddaljuje in s tem se marsikakšni dogodek izgubi človeškemu spominu. V Malmöju žal nisem imel sreče, da bi kaj več in podrobneje izvedel o folklornem življenju med našimi rojaki. Nekaj pomembnih podatkov in fotografij pa je vendar uspelo izbrskati Ivanki Franseus, ki je tam učiteljica in je te dragocene podatke zabeležila ter jih tako pomagala ohraniti človeškemu spominu. Prav tako je nekaj fotografij in ustnih podatkov posredovala tudi Natali Silič, danes poročena Krumpačnik.

Začetek vaj folklorne skupine je bil jeseni 1980 na Skolgatanu, v prostorih SD Planika. Vadili so enkrat na teden. Da bi zmogli nabaviti potrebne narodne noše, so se obrnili na Notranjsko regijo, kamor so spadale občine Postojna, Cerknica in Ilirska Bistrica, ki so bile povabljeni sodelovanju in so bile istočasno naprošene za pomoč pri vzpodbujanju ter ohranjanju kulturnega življenja med rojaki v mestu Malmö.

Sodelujoči in nastopajoči v folklorni skupini po podatkih voditeljice Ivanke Franseus so bili:

Nadja Barbiš (roj. 1965), Helena Stanič (roj. 1965), Brigita Stanič (roj. 1966), Luci Ciglar (roj. 1969), Natali Silič (roj. 1968), Milena Franseus (roj. 1965), Rikard Franseus (roj. 1969), Diana Krumpačnik (roj. 1968), Bojan Krumpačnik (roj. 1969), Viktor Habjanič (roj. 1967), Janez Koren (roj. 1964), Jože Koren (roj. 1965), Helena Penko (roj. 1966) in Branko Nemeč (roj. 1969).

Folklorna skupina je sodelovala na slovenskih kulturnih festivalih. Nastopali so (razen prvega nastopa) takole: Stockholm (29. maja 1976), Olofström (1977, moto srečanja: *Bratje, jaz pa vem za domovino*; sodeloval je ansambel Planšarji), Malmö (3. do 4. junija 1978), Göteborg (1979), Landskrona (1980), Halmstad (1981), Göteborg (1983: 10. obletnica SKD France Prešeren), Stockholm (1985), Malmö in prvi mladinski-festival – skupaj s Slovenskim festivalom na Rosengårdenu – v župnijski dvorani (jeseni 1987).

Leta 1990 je bil na sestanku slovenskih društev sprejet sklep, da se slovenski kulturni festivali preimenujejo v Slovenska srečanja. Le-ta so potekala takole: Landskrona (1990), Halmstad (1992), Olofström (1994: 20. obletnica društva), Malmö (1996), Landskrona 1998: 30-letnica prvega slovenskega društva Triglav) in Göteborg (oktober 2000).⁴

⁴ Podatki o slovenskih kulturnih festivalih in slovenskih srečanjih so povzeti iz knjige *Zgodbe in pričevanja – Slovenci na Švedskem*, ki jo je napisala Marina Lukšič-Hacin (glej stran 300-301).

Folklorna skupina Malmö je razen na slovenskih festivalih nastopala tudi za dan žena in ob nekdanjih jugoslovanskih praznikih, tako npr. za 29. november, 25. maj in na nekaterih srečanjih, ki so jih pripravili Švedci (npr. ABF). Prav tako so bili v začetku delovanja za binkoštni praznik na slovenskem srečanju v Vadsteni (1982), kjer so med drugimi skupinami nastopali v kulturnem delu srečanja, ki je potekal v dvorani po praznični sveti maši in procesiji v Blåkyrki (Plavi cerkvi, kjer so relikvije, posmrtni ostanki svete Brigite, zavetnice Švedske in sozavetnice Evrope). V Vadsteni, ki leži na SV obali jezera Vättern, je takratni slovenski dušni pastir p. Janez Sodja že leta 1974 prvi zbral Slovence s cele Švedske in jih želel povezovati med seboj kot katolice in rojake ter ohranjal slovenstvo. Zavedal se je, da ljudje v tujini ne bodo mogli dolgo zdržati brez slovenske identitete, ki se izraža tudi skozi slovensko cerkveno in narodno pesem kakor tudi preko slovenske narodne glasbe in plesa. Saj življenje ni samo delo. Človek je potreben tudi praznovanja, kjer pride do izraza pristno človekovo veselje, ki se izraža s pesmijo in plesom.

Na 1. mladinskem festivalu v Malmöju leta 1987, kjer je vzporedno potekal tudi X. slovenski festival, so sodelovale folklorne skupine iz Göteborga pod vodstvom Jožeta Zupančiča, folklorna skupina iz Halmstada Nika Adlešiča, otroška folklorna skupina iz Nybra pod vodstvom Zinke Gselman in domača folklorna skupina, ki jo je vodila Ivanka Franseus.⁵ Večina nastopajočih v folklornih skupinah so bili mladi iz omenjenih slovenskih društev, ki so pokazali svojo ljubezen do gojenja in ohranjanja slovenske kulturne dediščine, kar je vredno čestitk, saj je ta festival v smislu prihodnosti slovenstva na Švedskem izzvenel zelo obetavno. Čeprav je folklorno življenje potem kmalu zamrlo zaradi nastajanja novih družin in obveznosti do novega načina življenja naše druge generacije, pa so nekatere folklorne skupine še naprej obstale in delovale, kot npr. Folklorna skupina iz Göteborga, ki je delovala še do 1993. leta in Folklorna skupina iz Halmstada, ki jo najdemo aktivno še leta 1994.

Ivanka Franseus je bila v okvirju izobraževanja za vodenje folklorne skupine na tečaju v Sloveniji. Prav tako je pomoč prišla tudi iz Slovenije. Občina Postojna je poslala Mileno Garmoš in njeno hči Sonjo, ki sta bili v Malmöju kar dvakrat. Iz Ljubljane pa je prišel tudi prof. Mirko Ramovš, ki je vodil tečaje za folklorne skupine in njihove vodje enkrat v enem, drugič v drugem kraju. Iz Slovenije so prišle tudi originalne gorenjske narodne noše (par), ki jih je društvu podarila notranjska regija in so jih ob določenih priložnostih tudi uporabili. Sicer pa so imeli v Malmöju prekmursko narodno nošo, ki so jo šivali: Franc Nemeč (krojač), Ivanka Franseus in nekateri drugi posamezniki. Danes so narodne noše shranjene po domovih nastopajočih. V začetku je folklorno skupino na harmoniki poizkusno spremljal Vili Šoba. Ker ni šlo z muzikantom, kot temu pravimo, so si priskrbeli avdio kasete s posnetki različne plesne glasbe. Glasbo na avdio kasetah, sta na Švedsko prinesli tudi Milena Garmoš in njena hči Sonja, koreografinji iz notranjske regije. Nazadnje je pri vodenju plesnih vaj in

⁵ Natančnosti podatkov nisem mogel preveriti, ker mi tudi takratni odgovorni in nastopajoči iz Malmöja niso mogli potrditi povedanega. Šele nastopajoči iz Göteborga so potrdili, da je omenjeni 1. mladinski festival potekal na jugu Švedske in da je bil v sklopu X. slovenskega festivala.

nastopih folklorne skupine pomagala Diana Krumpačnik. Kasneje je prevzela vodenje folklorne skupine. Z voditeljico Ivanko Franseus sta bili tudi na seminarju v Sloveniji. Pod vodstvom Diane Krumpačnik je skupina mlajših delovala še nekaj časa, nato je delo za nekaj časa prekinila in z vajami ter nastopi spet nadaljevala vse do takrat, ko se je razšla. Slovensko društvo Planika je krilo stroške prevozov in nastopov. Tudi švedski ABF (Arbetarnas Bildningsförbund / Delavska izobraževalna zveza, v katero so bila vključena delavska vseučilišča in večerne šole, Izobraževalna zveza socialdemokratske stranke, Zveza švedskih sindikatov in Švedska zadružna zveza) je delno podpiral aktivnosti društev na Švedskem, tudi slovenskih. Najlepšo nagrado vsem nastopajočim pa je dalo Slovensko društvo Planika, ki je nastopajoče nekajkrat popeljalo na izlet. Otroci so s pomočjo staršev redno prihajali na vaje in zelo resno delali. Saj je vsem veliko pomenilo druženje in skupni cilj ohraniti slovensko kulturo tudi na tem področju.

Ob 10. letnici SKD Planika

FOLKLORNA SKUPINA GÖTEBORG

Za slovensko skupnost v Göteborgu je bilo leto 1973 izrednega pomena, saj je v srcih in glavah rojakov dozorela želja in misel o ustanovitvi slovenskega kulturnega društva, ki naj nosi ime po največjem slovenskem pesniku Francetu Prešernu, kakor je zapisano v Pravilniku SD France Prešeren ob njegovi ustanovitvi. S tem so bili dani pogoji pokazati švedski javnosti slovenske plese in pesmi. S tem namenom je bila v začetku 1975. leta ustanovljena folklorna sekcija, katere pobudnik je bil takrat Vlado Gruber ob podpori svoje soproge, ki je kasneje vodila in tudi sama šivala narodne noše.

Na začetku je bil problem s prostori za vaje, zato je bila dobrodošla tudi Astrid-salen, župnijska dvorana v takratni katoliški šoli, kjer je imela folklorna skupina leta 1975 tudi nastop in kjer se še danes srečujejo slovenski rojaki ob kavi in pecivu ter gojijo medsebojno prijateljstvo. Poleg problema s potrebnimi prostori za redne vaje je bilo težavno tudi usklajevanja dela na drugih področjih, saj se je večina članov folklorne skupine udeleževala tudi v drugih sekcijah, npr. v pevskem zboru. Prav tako so nastopile težave pri učenju plesov, saj so bili vsi le amaterji.

Prvo skupino plesalk in plesalcev je učil Vlado Gruber. Skupina je imela 8 parov, in sicer: zakonske pare Gruber, Zobec, Malvenval, Zavec, Vodušek, Andlovič, Turnšek ter par Karel Weingerl in Marija Hren.

Za glasbeno spremljavo so poskrbele avdio kasete, kar pa je povzročalo težave z ujemanjem ritma in gibanjem plesalcev. Nekoliko kasneje se je položaj izboljšal, ko je vzel v roke harmoniko Oton Turnšek in je z živo glasbo spremljal korake plesalcev. Otonu Turnšku je bilo kasneje zaupano tudi vodenje folklorne skupine. Sam se je oskrbel s potrebnimi strokovnimi knjigami za folkloro, ki jih je nabavil v Ljubljani pri prof. Mirku Ramovšu, ki je bil takrat strokovnjak za slovenske ples in običaje na SAZU. Prof. Ramovš je vodil tri seminarje, ki jih je organiziral Koordinacijski odbor pri Jugoslovanski zvezi. Seminarji so bili v Husquarni, Olofströmu in Göteborgu. Oton Turnšek je v svojem tekstu, ki ga je pripravil za mednarodno konferenco v Gozdu Martuljku opisal, kako je moral kot amater razvozlati vse znake kinetografije in jih praktično izvesti – s koraki in gibanjem po prostoru ob spremljavi glasbe v pravilnem taktu.⁶ Ker gre za ples v paru, sta se najprej z ženo naučila potrebnih korakov in gibanja, da sta potem lahko pokazala tudi drugim, kako se pleše ta ali oni ples. Vse omenjeno je bil pogoj, da je folklorna skupina hitreje in bolj uspešno napredovala, seveda tudi s pomočjo požrtvovalnosti vseh članov.

Kultura združuje narode.

Rezultati naporenega dela so bili bogato poplačani ob skupnih nastopih z mešanim pevskim zborom na različnih prireditvah. Kot pojasnilo navedimo nekaj nastopov. Prvi nastop je bila kulturna prireditev društva 1975. leta. Folklorna skupina je sodelovala na vseh Slovenskih kulturnih srečanjih, nastopali pa so tudi v Konstmuseumu / Umetnostnem muzeju leta 1975.

Nekajkrat so nastopali na srečanju Slovencev s cele Švedske za binkošti v Vadsteni. Nastopali so na STV v Stockholmu (švedska TV) leta 1978 in v Lisebergu na

⁶ Izraz kinetografija je zapisal Oton Turnšek, vendar je nisem našel ne v Slovarju tujk in tudi ne v SSKJ; tu sem našel geslo kinetični govor; in njegov pomen: izražanje in izmenjava misli z gibi, kretnjami, kar verjetno dobro izraža pomen kinetografije, ki je verjetno star izraz.

dnevu izseljencev. Sodelovali so na skupnih proslavah z drugimi jugoslovanskimi društvi (Kultura nas združuje) in gostovali pri SKD Ivan Cankar v Halmstadu. Najdemo jih na Invandrardagu / Dnevu priseljencev v Lisebergu leta 1975. Večkrat so gostovali pri makedonskem in hrvaškem društvu. Poseben uspeh je bilo gostovanje v Ljubljani, na Rakitni in v Portorožu. Imeli so veliko nastopov na povabilo ABF-a (delavska univerza) v Göteborgu in njegovi okolici. Folklorna skupina je sodelovala na Prešernovi proslavi v Göteborgu leta 1979. Skupni nastop z Glasbeno matico je bil v dvorani na Götaplatsenu v Göteborgu ob 40. obletnici LO (švedska zveza sindikatov) in na zabavi v restavraciji Valand ob tej obletnici. Mladi folkloristi so v domovini obiskali piknik na Rakitni, verjetno v letu 1986/87. Srečamo jih na mladinskem festivalu v Malmöju leta 1987. Sodelovali so na 15. obletnici društva France Prešeren leta 1988 v Medborgarhusetu v Gamlestanu – Göteborg, na vsakoletnih piknikih, npr. v Hamstadu. Bili so pri izbira švedskega para v Karlstadu leta 1989 za kmečko ohcet v Sloveniji. S svojim sodelovanjem so počastili npr. Slovenski festival v Olofströmu in v sosednjem društvu v Halmstadu. Tudi v Vadsteni so bili vsaj od 1976. leta do 1980. Zaradi raznih pritiskov na člane folklorne skupine in da bi se izognili preprirom, se po letu 1980 kot skupina ne udeležujejo več srečanja Slovencev za binkošti v Vadsteni. In še bi lahko naštevali.

Folklorni skupini so se medtem pridružili novi člani: Stanislav Ratajc st., Stanislav Slak, Albin Šercer, Karel Kolar, Marija Kolar, Vincent Zdolšek, Milena Gruden, Štefan Turšič, Danica Slak, Marjana Gruber, Marija Šercer, Marija Hren, Martin Zavec, Regina Zavec, Milka Vodušek, Vlado Vodušek, Suzana Vodušek, Karel Weingerl in Ljudmila Turnšek. Po krajšem premoru je folklorna skupina začela spet delovati 1985. leta. Še naprej jo je vodil Oton Turnšek, ki je zbral mlajše in starejše člane, ljubitelje plesa in glasbe. Vaje so vsako nedeljo popoldan potekale v društvenih prostorih. Marija Kolar pripoveduje, kako je moral imeti Oton Turnšek železne živce, saj se je zgodilo, da je kdo manjkal na vajah in je bilo vse stvari naslednjič potrebno ponavljati. Ves napor pa je bil poplačan s čudovitim občutkom, ko so se plesalci že naučili nekaj plesov in jih dobro obvladali. Plesalci so želeli nastopiti in tako pokazati, kaj znajo, a ni bilo mogoče, ker ni bilo narodnih noš. Toda ščasoma je bil s pomočjo skrbne in iznajdljive Milene Gruden delno rešen tudi ta problem. Milena je dekletom in ženam kupila narodne noše v Ljubljani. Za fante in može pa je dala pri krojaču vse sešiti po meri. Narodne noše je, svojemu možu, sinu in hčeri šivala tudi Ana Ratajc. Škornje je Milena naročila pri čevljarju in klobuke pri klobučarju. In ko so bile stvari v Sloveniji gotove, jih je Milena sama pripeljala v Göteborg, ali pa je organizirala prevoz. Za 12 parov je bilo veliko dela in organizacije, kar pa je Milena skrbno in dobro izpeljala. Prvi nastop je bil v društvenih prostorih ob Prešernovi proslavi (1988), drugi pa ob 15. obletnici društva, prav tako 1988. leta v Medborgarhusetu v Gamlestadu. Za 15. obletnico društva je folklorna skupina vadila že pol leta prej vsako soboto in nedeljo. Prav tako se je vsako leto udeležila tudi piknika v Halmstadu, kjer so se pomerili športniki in se predstavile tudi folklorne skupine.

Mlada skupina se je za obisk v domovini pripravljala pod vodstvom učiteljic

Nevenke Ušaj in Ivanke Melihen z igro Povodni mož, ki so jo igrali na pikniku na Rakitni leta 1986/87(?). Prav tako so sodelovali na 1. mladinskem festivalu v Malmöju 1987. leta, kjer je druga generacija predstavila slovensko kulturo, ki so jo prejeli od staršev in prve generacije naših rojakov, ki so prišli iz Slovenije na Švedsko. Ko so prišli na Turistični sejem v Göteborg predstavniki turistične agencije iz Portoroža, so se za pomoč pri predstavitvi Slovenije švedskim državljanom obrnili na društvo.

Vsi omenjeni iz prve in druge skupine so pripadali prvi generaciji, ki jih je kasneje delno zamenjala druga generacija, h kateri so spadali: Susana Turnšek, Rudi Hren, Stanislav Ratajc ml., Valerija Turšič, Karmen Hren, Bogdan Lajšič, Mario Petrovič, Marija Lajšič, Stanislav Ratajc st., Regina Zavec, Martin Zavec, Marija Hren in Oton Turnšek (harmonika).

S folklornimi plesi se je več ali manj ukvarjalo 40 članov društva, kar je izredno velika številka. To pomeni, da se je v vsem obdobju zvrstilo 40 članov prve in druge generacije naših priseljencev, živečih v Göteborgu in njegovi okolici. Vsi omenjeni so sodelovali na vajah in nastopih. Če smo koga spregledali, se na tem mestu opravičujemo, ker je od nastanka in prenehanja folklorne skupine tudi v Göteborgu preteklo precej časa in je tako marsikaj ušlo spominu.

Na prireditvi v Göteborgu.

V obdobju delovanja folklorne skupine je med člani skupine in vodstvom SD France Prešeren večkrat prišlo tudi do nesoglasij, kar je povzročilo krajše prekinitve, čeprav je kasneje ponovno prišlo do zavzetega dela.. Oton Turnšek navaja kot delni razlog prenehanja folklorne skupine tudi upadanje interesa in preutrujenost članov.

Proti koncu delovanja se je velika folklorna skupina razdelila na dve skupini. Mlajši del je prevzel Jože Zupančič ml., z mislijo, da bo uspešno nadaljeval delo Otona Turnška. Leta 1988 je Jože Zupančič st. poslal sina Jožeta v Ljubljano, kjer se je naučil igrati frajtonarico in narodnih plesov. Leto kasneje je Jože Zupančič ml. prevzel vodstvo folklorne skupine, kar je razvidno s fotografij. Tudi na prostem sta Jožetova harmonika in folklorna skupina, ki je bila vedno pripravljena zaplesati po taktih slo-

venske muzike, vedno pritegnili pozornost ljudi. V tej skupini so nastopali: Marjana Ratajc, Jonas (Šved), Silvo Keršič, Andreja Turšič, Štefan Turšič, Vincent Zdolšek, Milena Gruden, Stanislav Slak, Danica Slak, Rozana Medica, Jože Zupančič, Silva Zupančič, Milan Zupančič, Anne-Marie Kolar, Marija Kolar, Karel Kolar, Katarina Turšič, Stanislav Ratajc st. in Stanislav Ratajc ml. Vsi pari vedno niso plesali, ker niso bili popolni. Kljub veliki požrtvovalnosti je skupina živela le nekaj časa, potem pa je leta 1989 ali 1990 razpadla, kakor se spominja Oton Turnšek.⁷ Prav tako so se člani starejše folklorne skupine razšli zaradi premajhnega števila in seveda preutrujenosti ob tako dolgem in lepem poslanstvu, ki ga je folklorna skupina opravila v največjem potniškem pristaniškem mestu v Skandinaviji, Göteborgu.

Marija Kolar opisuje svoje občutke takole: »Daleč sem od domovine in slovenska narodna noša mi veliko pomeni. S ponosom si jo oblečem, kadar zastopam Slovenijo na tujem«. Ker je slovenska narodna noša izredno lepa, se je večkrat zgodilo, da so prišli ljudje in jo prosili, če jo lahko fotografirajo, pripoveduje Marija Kolar iz Göteborga.⁸

Kronike Folklorne skupine Göteborg (povzetek):

- 1975:** Ustanovitev Folklorne skupine Göteborg, ki je najstarejša takšna skupina na Švedskem in tudi najdlje deluje.
- 1976:** Sodelovanje folklorne skupine na Slovenskem kulturnem festivalu (SKF) v Husqvarni pod pokroviteljstvom mesta Göteborga.
- 1977:** Sodelovanje na II. SKF v Stockholmu.
- 1978:** Nastop na III. SKF v Olofströmu.
- 1978:** Folkloristi se poleg gorenjskih plesov začnejo učiti tudi belokranjske ples.
- 1978:** Udeležba na SKF v Malmöju.
- 1978:** S folklojnimi plesi nastopili na STV v televizijski oddaji za Jugoslovane.
- 1979:** Organizacija V. SKF v Göteborgu in sodelovanje na festivalu.
- 1980:** Nastop na VI. SKF v Landskroni.
- 1980:** Udeležba na seminarju o folklori v Olofströmu pod vodstvom prof. Ramovša.
- 1981:** Udeležba na seminarju o folklori v Husqvarni pod vodstvom prof. Ramovša.
- 1981:** Na VII. SKF v Halmstadu, kjer je bilo neverjetno število (preko 700) udeležencev, sodelujeta tudi folklorna skupina ter pevski zbor iz Göteborga.
- 1983:** Izvedba VIII. SKF v Göteborgu ob 10. obletnici SD France Prešeren in sodelovanje folklorne skupine na tem festivalu.
- 1985:** Sodelovanje na IX. SKF v Stockholmu.
- 1986:** Predstavitve folklorne skupine na pikniku na Rakitni, obisk Slovenije.
- 1987:** Nova folklorna skupina doživi ognjeni krst na promociji turizma slovenske obale v Göteborgu.

⁷ To ne drži, saj je skupina živela do 1993.

⁸ Za tekst in fotografije o folklojnem društvu Göteborg se zahvaljujem Otonu Turnšku, Mariji Kolar in Mariji Perovič ter Stanislavu Ratajcu st. Opomba urednika: v prispevku objavljamo le nekatere (po izboru), vse, ki jih je predlagal avtor, pa so na razpolago na zgoščenki v arhivu Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU.

- 1987:** Sodelovanje na X. SKF v Malmöju.
- 1989:** Skupaj z Glasbeno matico nastop folklore v Göteborgu pod pokroviteljstvom LO, SAF-a in društva.
- 1990:** Folkloristi se skupaj s pevskim zborom udeležijo prireditve v Karlstadu, kjer so izbrali par za kmečko ohcet v Ljubljani; prav tako sodelujejo na srečanju Slovencev v Landskroni, udeležba na romanju v Vadsteni za binkošti.
- 1991:** Kulturno udejstvovanje nekoliko zamre zaradi dogodkov ob osamosvojitvi Slovenije, se pa zato tudi folkloristi dejavno vključijo v demonstracije v podporo Sloveniji.
- 1992:** Udeležba na praznovanju 15-letnice SKD v Halmstadu in na XII. Slovenskem srečanju (SS).
- 1993:** Na slovesnosti ob 20. obletnici SD Franceta Prešerna sodeluje tudi folklorna skupina.

ZAKLJUČEK

Ob vsem delu, ki je bilo opravljeno, čutim kot Slovenec in kot slovenski dušni pastir na Švedskem samo hvaležnost in zahvalo za vso pomoč na terenu in za zaupanje, ker so mi posamezniki posredovali gradivo, fotografije in tekste. To so bili: Branko Jenko, predsednik SD Ivan Cankar iz Halmstada; Zinka Gselman, poročena Karlsson, vodja Otroške folklorne skupine Nybro; Ivanka Franseus, predsednica SD Planika iz Malmöja in nekdanja vodja Folklorne skupine Malmö in Natali Silič-Krumpačnik, ena izmed folkloristk; Marija Kolar in Marija Perovič, obe sta bili folkloristki, in Oton Turnšek, vodja in muzikant najstarejše folklorne skupine, Stanislav Ratajc st., folklorist. Vsi omenjeni so iz Göteborga. Posebna zahvala gre tudi Anici Štefanič in njeni družini iz Stockholma za posredovano videokaseto o festivalu v Stockholmu ter za vso pomoč pri organizaciji mnogih kulturnih dogodkov, ki so se zgodili v glavnem mestu Švedske. Nanjo se vedno znova obračam kot slovenski duhovnik, nanjo se vedno znova obrača tudi slovenska ambasada v Stockholmu, ko je potrebno organizirati nastope in prenočevanje kakršnekoli skupine, ki pride gostovat iz Slovenije na Švedsko. Pristrčna zahvala naj velja tudi naši rojakinji Ani Zupančič iz Älte, blizu Stockholma, ki je letos praznovala 80-letnico rojstva in ki se je ob slovenskem srečanju za binkošti v Vadsteni še letos oblekla v gorenjsko narodno nošo. Ni dogodka na slovenski ambasadi v Stockholmu, da ne bi bila prisotna tudi Ani. Vsega občudovanja je vredna, ko opravlja ambadorsko delo, kot so ga opravile tudi vse folklorne skupine, ki so prišle iz Slovenije na Švedsko in ob različnih priložnostih nastopale ter Slovincem in Švedom predstavile košček slovenske kulture.

Prav tako gre zahvala dr. Zvonetu Žigonu in dr. Marini Lukšič-Hacin iz ZRC SAZU iz Ljubljane, ker sta me vsak na svoj način pripravila, da sem sprejel ta izziv in uspel vsaj delno ohraniti človeškemu spominu, kar se je dogajalo na področju folklornega življenja med našimi rojaki na Švedskem.

Na koncu moram iskreno povedati, da je danes med našimi rojaki na Švedskem folklorno življenje povsem zamrlo. Se pa še danes zgodi, da kdo izmed njih, ki imajo svoje noše, te z veseljem oblečejo ob kakšni priložnosti in vredno predstavljajo Slovenijo.

Morda pa bo spet prišel čas, ko bo naša druga generacija poskrbela za svoje otroke tudi na tem področju in bo izpod pepela potegnila arhive društev, ali pa se bo obrnila na domovino in poiskala potrebni material ter na novo obudila folklorno življenje med našo tretjo generacijo. Prav pa bi tudi bilo, da bi tudi domovina Slovenija naredila več tudi na tem področju. Ta seminar je lučka za svetlejšo prihodnost Slovencev, ki živijo zunaj domovine.⁹

RTV Slovenija ima kar nekaj materiala, ki so ga snemalci posneli tudi na Švedskem. Revija *Naš glas* ima dolgo in lepo poslanstvo med našimi rojaki v tej severnoevropski deželi in v njej je marsikaj zapisanega tudi o folklornem življenju med našimi rojaki ter o praznovanjih v naših SD, ki so jih povzdignile s svojimi nastopi tudi razne folklorne skupine iz Slovenije. Žal nisem mogel uporabiti društvenih arhivov, iz katerih bi bilo mogoče razbrati, kaj se je ob obiskih iz domovine dogajalo tudi na področju folklore.

Hvala vsem, ker ste prisluhnili utripu folklornega življenja slovenskega izseljenca na Švedskem. Obenem pa hvala za vse, kar smo in kar še bomo lepega doživeli na tej mednarodni konferenci, ki nosi naslov Kulturnometniška dejavnost izseljencev in njeno mesto v sodobni kulturi s posebnim poudarkom na slovenskem izseljenstvu. Naj vse to pripomore k oživitvi kulturnega življenja slovenskega človeka po vsem svetu in naj naše bogastvo folklornega življenja obogati tudi druge dežele tega sveta. Saj brez kulture človek ostaja neobdelano področje. Na neobdelani in zapuščeni njivi pa se bohota plevel. Zato v smislu globalizacije s še večjo resnostjo in odgovornostjo, vsak na svojem področju, naredimo vse, da se majhen slovenski narod ne bo izgubil, ampak bo svojo narodno identiteto še bolj utrdil, pa naj bo to v zamejstvu ali izseljenstvu oziroma najprej doma.

Slovenska država pa naj svoj, včasih mačehovski odnos, spremeni v skrben in ljubeči odnos matere do svojih otrok, posebej do tistih, ki doživljajo bolečino »prostovoljnega izgnanstva« oziroma bolečino tujčevanja!

VIRI IN LITERATURA

Sestavek Branka Jenka, kopije iz švedskih časopisov, last Branka Jenka; Halmstad.
Mapa arhivskega gradiva, last Zinke Gselman, Rottne-Nybro.
Zapis dogodkov Ivanke Franseus, Malmö.

⁹ Obravnavano temo je avtor predstavil na mednarodni konferenci Kulturnometniška dejavnost izseljencev in njeno mesto v sodobni kulturi : s posebnim poudarkom na slovenskem izseljenstvu (Gozd Matuljk, 18. – 21. september 2001).

Brošura ob 20. obletnici SKD Franceta Prešerna, last Marije Perovič, Göteborg.

Zapis dogodkov, last Marije Kolar, Göteborg.

Zapis dogodkov, last Otona Turnška, Göteborg.

Videokaseta o festivalu v Stockholmu.

Fotografije:¹⁰

- Iz arhiva SKD Ivan Cankar iz Halmstada
- Album fotografij, last Zinke Gselman-Karlsson, Rottne-Nybro.
- Fotografije, last Ivanke Franseus in Natali Silič-Krumpačnik, Malmö.
- Fotografije, last Marije Kolar in Ota Turnška, Göteborg.
- Fotografije, last Stanislava Ratajca st., Göteborg.

SUMMARY

THE FOLKLORE LIFE AMONG SLOVENES IN SWEDEN

Zvone Podvinski

As a Slovene priest I have the opportunity to meet with compatriots in Sweden and to acquaint with their life. Thus I had contacts with persons who were in the past active in the field of folklore among our compatriots. The contribution is focused on the period between 1980 and 1984. I collected some materials on the theme in Halmstad, Malmo, Olofstroem and in Goteborg.

Fairly strong folklore groups existed in the mentioned towns and for some years they worked enthusiastically and successfully among Slovenes and on various festivals and meetings, organised by the Swedes.

The collecting of materials was not simple as archives needed to be opened, old albums, newspaper cuttings in Swedish language to be found (for example about the success of the Slovenski festival in Halmstad) etc. Slovenes in Sweden still keep the Slovene national costumes of different Slovene regions, the most are Carniolan, and in Halmstad White Carniolan.

The folklore activity among Slovenes in Sweden died away. But still at every annual Whit week meeting (binkoštno srečanje) Mrs. Ani Zupančič from Stockholm appears in a Carniolan national costume... .

¹⁰ Glej opombo 8.